บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียน
    - 1.1 ความหมายของโรงเรียน
    - 1.2 ความสำคัญของโรงเรียน
    - 1.3 บทบาทของโรงเรียน
2. แนวทางและการส่งเสริม
    - 2.1 ความหมายของแนวทาง
    - 2.2 ความสำคัญของแนวทาง
    - 2.3 ความหมายของการส่งเสริม
    - 2.4 ความสำคัญของการส่งเสริม
3. คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
    - 3.1 ความหมายของคุณธรรม
    - 3.2 ความสำคัญของคุณธรรม
    - 3.3 ความหมายของจริยธรรม
    - 3.4 ความสำคัญของจริยธรรม
    - 3.5 ความหมายของค่านิยมที่พึงประสงค์
    - 3.6 ความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์
4. การจัดการเรียนรู้
    - 4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้
    - 4.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้
    - 4.3 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้
    - 4.4 แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
    - 4.5 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้
        - 4.5.1 ความพร้อมของครู
        - 4.5.2 สถานที่และสภาพแวดล้อม
        - 4.5.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

4.5.4 สื่อ โสตทัศนูปกรณ์

4.5.5 การนิเทศติดตาม

4.5.6 การวัดและประเมินผล

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โรงเรียน

1. ความหมายของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2544, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนว่า หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 8) กล่าวว่าโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า22) ให้ความหมายของโรงเรียน ว่า หมายถึง หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

2. ความสำคัญของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2540, หน้า 4-21) กล่าวว่าโรงเรียนมีความสำคัญคือ เป็นที่ให้การศึกษาแก่คนในชุมชน เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ ของชุมชน เป็นแหล่งศูนย์รวมความร่วมมือของชุมชน และให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่าโรงเรียนมีความสำคัญคือ

1. ให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาการอาชีพแก่ชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2. ให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือด้านการศึกษา

3. เป็นแหล่งจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น

4. เป็นแหล่งการให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์

5. เป็นสถานที่ให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์การพัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 24) ได้สรุปความสำคัญของโรงเรียน ไว้ว่า โรงเรียนเป็นที่ศึกษาเรียนรู้สำหรับชุมชนเป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ และเป็นแหล่งให้การสนับสนุนในการพัฒนาชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2544, หน้า 26 - 27) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมวิชาการต่างๆ เพื่อสะดวกในด้านการเรียนรู้ของชุมชน

2. เป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีในชุมชน

3. เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

4. เป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจการ และบริการต่างๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน

5. เป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า3) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นความสำคัญทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด

จากที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของโรงเรียนไว้นั้น พอสรุปได้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมรวมทั้งการผลิตเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศการพัฒนาประเทศจะไม่เกิดขึ้นถ้าขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ การที่จะได้ทรัพยากรที่มีคุณภาพก็ต้องอาศัยการศึกษา การที่สถานศึกษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดที่จะทำให้การบริหารการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3. บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2544, หน้า 37) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ การคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติและการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9. ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10. สถานศึกษาทำหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า3) กล่าวว่าถึงโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญคือจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32-38) ได้กำหนดบทบาทการบริหารงานของโรงเรียนไว้ 4 งานด้วยกัน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป ซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้คือ

1. การบริหารงานวิชาการ

1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

1.4. การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษา

1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

1.7 การนิเทศการศึกษา

1.8 การแนะแนวการศึกษา

1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.10 การส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน

1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ

2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ

2.2 การจัดสรรงบประมาณ

2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน

2.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.5 การบริหารการเงิน

2.6 การบริหารบัญชี

2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล

3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

3.4 วินัยและการรักษาวินัย

3.5 การออกจากราชการ

4. การบริหารงานทั่วไป

4.1 การดำเนินงานธุรการ

4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.5 การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร

4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป

4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.10 การรับนักเรียน

4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย

4.12 การระดมทรัพย์กรเพื่อการศึกษา

4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ

4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

4.18 การบริการสาธารณะ

4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่นๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า โรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญคือ

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อ การเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น

ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ และการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9. ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10. สถานศึกษาทำหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

4. ความสำเร็จของโรงเรียน

สุรพล พุฒคำ (2546, หน้า 168) กล่าวว่า ความสำเร็จของโรงเรียนเป็นการวินิจฉัยโครงร่างของวัฒนธรรมที่เป็นสาระและมีคุณค่าต่อการรักษา นั่นก็คืออุดมการณ์ที่ก่อให้เกิดความผูกพันและความต่อเนื่องที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข นอกจากนี้วัฒนธรรมของสถานศึกษาที่จะเข้มแข็งได้ด้วยอุดมการณ์หลักของสถานศึกษานั้นจะต้องนำไปกล่าวซ้ำๆ ในการพูดในที่ประชุม และพิธีการต่างๆ ที่เป็นสาธารณะ ตีพิมพ์ข้อความลงในจดหมายข่าวและแสดงออกด้วยสัญลักษณ์ที่แลเห็นได้

กรุสกี (Grusky, 1961, pp. 261- 69) กล่าวว่า ความสำเร็จของโรงเรียน หมายถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนของสถานศึกษาในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรเกิดความมั่นคง และสร้างโอกาสที่ท้าทายให้เกิดขึ้นกับบุคลากร

คองเกอร์ (Conger, 1991, pp. 31 – 45) กล่าวว่า ความสำเร็จของโรงเรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัยคือ 1) กรอบของทักษะหรือข้อความง่ายๆ ที่ทำให้วิสัยทัศน์มีความเป็นตรรกะและชัดเจน และ 2) ความสามารถในการพูดระดับอาชีพ หรือเป็นความสามารถของผู้นำในการใช้ภาษาสัญลักษณ์ที่สร้างพลังอำนาจให้แก่วิสัยทัศน์

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำเร็จของโรงเรียน นั้นเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านต่างๆให้ประสบความเร็จ ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหาร

งบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ด้วยความมุ่งมั่นและมีอุดมการณ์ร่วมกันภายใต้วิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้น

แนวทางและการส่งเสริม

1. ความหมายของแนวทาง

วิรัชฎ์ ดงคะจันทร์ (2540, หน้า 15) ได้ให้ความของแนวทางว่าหมายถึง ข้อปฏิบัติที่ใช้ในการทำงาน หรือทางเลือกใหม่สำหรับการทำงาน เพื่อทำให้การทำงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งประสบความสำเร็จ

กาญจนา นาพูลผล (2541, หน้า 39) ได้ให้ความของแนวทางว่าหมายถึง กระบวนการหรือหนทางที่จะส่งเสริม ปรับปรุง หรือพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นกว่าเดิม

นิคม วรรณราชู (2544, หน้า 48) ได้ให้ความของแนวทางว่าหมายถึง วิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนา ส่งเสริม หรือแก้ไข การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545, หน้า 123) ได้ให้ความของแนวทางว่าหมายถึง วิธีการ หรือการดำเนินการใดๆ เพื่อให้สิ่งที่ต้องการจะทำบรรลุความสำเร็จ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า แนวทาง หมายถึง วิธีการ หรือขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม พัฒนา หรือปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ

2. ความสำคัญของแนวทาง

วิรัชฎ์ ดงคะจันทร์ (2540, หน้า 23) ได้ให้กล่าวถึงความสำคัญของแนวทางว่า แนวทางเป็นหนทางที่แต่ละองค์การใช้สำหรับพัฒนา ปรับปรุง หรือส่งเสริมระบบการทำงานขององค์การ ช่วยให้องค์การมีทิศทางในการทำงานที่ถูกต้อง ทุกคนในองค์การเข้าใจในบทบาทของตนเอง และร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ถ้าองค์การไม่มีแนวทางในการดำเนินงาน องค์การนั้นก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้เพราะทุกคนต่างมีแนวคิดเป็นของตนเอง จะทำให้องค์การไร้จุดยืน

กาญจนา นาพูลผล (2541, หน้า 40) ได้ให้กล่าวถึงความสำคัญของแนวทางว่า แนวทางเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินงาน หรือพัฒนางานขององค์การ แนวทางจะช่วยให้องค์การมองเห็นทิศทางการทำงาน ทำให้บุคลากรในองค์การสามารถทำงานได้ตามเป้าประสงค์ ซึ่งแนวทางนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่บุคคลในองค์ช่วยการคิดขึ้น หรือเป็นสิ่งที่คนอื่นๆ คิดไว้ก่อนแล้ว ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์การของตนประสบความสำเร็จและเป็นผู้นำในสังคม

นิคม วรรณราชู (2544, หน้า 50) ได้ให้กล่าวถึงความสำคัญของแนวทางว่า แนวทางเป็นหนทางที่จะช่วยชี้นำให้การดำเนินการต่างๆ ขององค์การประสบความสำเร็จได้เร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะแนวทางเป็นสิ่งที่ถูกคิดขึ้นอย่างมีระบบ มีขั้นตอนจากกลุ่มบุคคลในองค์การ เพื่อใช้ในการพัฒนา ส่งเสริม หรือแก้ไข การดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์การให้ประสบความสำเร็จ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545, หน้า 126) ได้ให้กล่าวถึงความสำคัญของแนวทางว่า แนวทางเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานหรือองค์การมองเห็นสู่ทางในการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์การให้ประสบความสำเร็จโดยเร็ว แนวทางเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะช่วยชี้นำทางว่าสิ่งไหนควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติ แนวทางทำให้สามารถมองเห็นถึงผลดี และผลเสียได้ง่ายยิ่งขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าแนวทางมีความสำคัญต่อหน่วยงานและองค์การ ทั้งนี้เพราะแนวทางเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานต่างๆของหน่วยงานหรือองค์การ มีทิศทางในการทำงานที่ถูกต้อง และบุคลากรทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้ในทิศทางเดียวกัน โดยมีแนวทางเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานหรือองค์การประสบความสำเร็จในการดำเนินงานได้เร็วยิ่งขึ้น

3. ความหมายของการส่งเสริม

อำพล จินดาวัฒ (2540, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมว่า หมายถึง ผลรวมของการสนับสนุนทางด้านการศึกษาและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติในสภาวการณ์ดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะที่สมบูรณ์ การกระทำหรือการปฏิบัติเหล่านั้นอาจเป็นในระดับบุคคล ชุมชน หรือกลุ่มบุคคล ย่อมส่งผลต่อสุขภาวะที่สมบูรณ์ของบุคคล และชุมชนโดยรวม

หทัย ชิดานนท์ (2541, หน้า 96) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมว่า หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้องค์การหรือหน่วยงานประสบความสำเร็จ และมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น

จุฬาภรณ์ โสตะ (2543, หน้า 2-3) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมว่า หมายถึง กระบวนการที่ช่วยในการควบคุม และปรับปรุงคุณภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้บรรลุความสำเร็จหรือความสมบูรณ์ภายในองค์การ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม (2545, หน้า 38) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมว่า หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ และค่านิยมระหว่างบุคคล หรือกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและช่วยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถของบุคคลในการควบคุม ดูแล และพัฒนาองค์การ หรือหน่วยงานของตนให้ดีขึ้น

4. ความสำคัญของการส่งเสริม

หทัย ชิดานนท์ (2541, หน้า 100) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมว่า การส่งเสริมเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาองค์การ การส่งเสริมจะช่วยให้บุคลากรภายในองค์การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ในการส่งเสริมนั้นต้องเป็นการส่งเสริมในทางบวก หรือในทางที่จะพัฒนาองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้า

จุฬาภรณ์ โสตะ (2543, หน้า 6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมว่า การส่งเสริม

จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรภายในหน่วยงานให้มีความตั้งใจในการทำงาน ช่วยให้ผลการดำเนินงานเสร็จรวดเร็วและมีประสิทธิผล

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม (2545, หน้า 40) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมว่า การส่งเสริมจะช่วยทำให้บุคลากรภายในหน่วยงานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและระบบของการปฏิบัติงานที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรทุกคนร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานจนภาระงานต่างประสบความสำเร็จ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การส่งเสริมมีความสำคัญกล่าวคือ การส่งเสริมเป็นวิธีการอย่าหนึ่งที่ใช้ในการกระตุ้นให้บุคลากรภายในหน่วยงานได้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานและหน่วยงาน รวมถึงมีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1. ความหมายของคุณธรรม

พิสิษฐ์ ศิริรักษ์ (2540, หน้า 68) ได้ให้ความหมาย คุณธรรม ไว้ เป็น 2 ลักษณะคือ 1) คุณธรรมหมายถึงความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน 2) คุณธรรมหมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

วศิน อินทสระ (2541, หน้า 106) กล่าวตามหลักจริยศาสตร์ว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

บรรจง ชูสกุลชาติ (2542, หน้า 5) กล่าวว่า คนมิใช่เป็นเพียงสิ่งที่มีชีวิต ที่ประกอบด้วยรูปร่างหน้าตาภายนอกที่มองเห็นได้ด้วยตาเท่านั้น แต่หายังต้องประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญซึ่งทำให้แตกต่างไปจากสัตว์โลกทั่วไป สิ่งนั้น คือ "คุณธรรม" เพราะคุณธรรมนี้เองทำให้คนได้ชื่อว่าเป็น "มนุษย์" อันมีความหมายว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง คำว่า "คุณธรรม" จึงหมายถึง สภาพความดีงามทั้งหลาย ซึ่งฝังลึกอยู่ในสำนึกของบุคคล อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมเป็นสมบัติของมนุษย์ชาติ โดยเฉพาะผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกอย่างถูกต้องดีงาม

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 11) กล่าวว่าคุณธรรม หมายถึง ความรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริงๆ แล้วจะไม่พลาดจากการประกอบความดี จะไม่ทำความชั่ว เพราะความไม่รู้นั่นเองทำให้ต้อง ทำความชั่ว ความเขลาเป็นความชั่วร้าย ร้ายพอๆ กับความรู้เป็นคุณธรรมหรือความดี ไม่มีใครตั้งใจทำความผิด ที่ทำผิดเพราะไม่รู้

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 5) กล่าวว่า คุณธรรมหมายถึง ความพอดีพองาม ไม่เอียงสุดไปด้านใดด้านหนึ่ง คือไม่ตึงเกินไปกับไม่หย่อนเกินไป เช่น คุณธรรมคือ

ความกล้าหาญ เป็นท่ามกลางระหว่างความกล้าหาญบ้าบิ่นกับความขลาด คุณธรรมคือ ความจริงเป็นท่ามกลางระหว่างการพูดจริงกับการดูหมิ่นตนเองหรือการถ่อมจนเกินไป คุณธรรม คือ ความเสียสละเป็นท่ามกลางระหว่างความฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่ายกับความตระหนี่เหนียวแน่น

สมใจ เขียวสด (2544, หน้า 6-18) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึงสภาพคุณงาม ความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล หรือข้อกำหนดอันเป็นปทัสถานสำหรับความประพฤติและการปฏิบัติของบุคคล เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงในฐานะเป็นผู้ประกอบคุณความดี

กู๊ด (Good, 1973, p. 641) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรม ที่ได้กระทำตามความคิดและตามมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและหลักศีลธรรม

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงาม ความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้สำนึกได้ว่า สิ่งใดเป็นสิ่งดีและถูกต้องตามปทัสถานของสังคมและนำมายึดถือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

2. ความสำคัญของคุณธรรม

พิสิษฐ์ ศิริรักษ์ (2540, หน้า 69) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมว่า คุณธรรมเป็นตัวกำหนดให้คนกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่ก่อความวุ่นวายให้สังคม ถ้าคนเรามีคุณธรรมสังคมก็จะมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น แต่ถ้ามนุษย์ขาดคุณธรรมจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย แก่งแย่งชิงดีกัน ซึ่งจะก่อความเดือดร้อนให้แก่บุคคลที่อยู่รอบข้างหรือใกล้เคียง

วศิน อินทสระ (2541, หน้า 107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมว่า คุณธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้คนเป็นคนดี มีความรักสามัคคี มีความโอบอ้อมอารีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลที่มีคุณธรรมย่อมนำสุขมาให้บุคคลรอบข้าง ทั้งนี้เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมมากระตุ้น

บรรจง ชูสกุลชาติ (2542, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมว่า คุณธรรมเป็นคุณงามความดีที่สังสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์ โดยผ่านประสบการณ์จากการสัมผัส และสามารถแสดงออกมากจากการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคล บุคคลที่มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจบุคคลผู้นั้นก็จะเป็นที่รักใคร่และพึงปรารถนาของบุคคลรอบข้าง ทั้งนี้เพราะการมีคุณธรรมประจำใจจะทำให้เป็นบุคคลที่มีแต่ความอ่อนโยน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ถ้าทุกคนยึดหลักคุณธรรมเป็นเครื่องประจำใจ ก็จะทำให้สังคม และโลกมีแต่ความสงบสุข

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 20–28) กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมได้ดังนี้

1. คุณธรรมเป็นเครื่องธำรงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ คุณธรรม ทำให้เป็นที่เคารพยำเกรง ยกย่องนับถือของคนทั่วไป

2. คุณธรรมเป็นเครื่องเสริมบุคลิกภาพ เช่น เสริมความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้คนสมบูรณ์ในความคิดจิตใจและการกระทำเพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่าง ความคิด การกระทำและคำพูด การเสียสละ ทำให้คนสมบูรณ์ คือ รักษาสภาพความพอดี ปรับดุลยภาพให้มีความพอดี

3. คุณธรรม เป็นเครื่องเสริมสัมพันธภาพและมิตรภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น ความจริงใจทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น ยืนยาว

4. คุณธรรมทำให้คนเป็นสุขด้วยความสบายใจ เป็นเกราะป้องกันตัวเพราะความมีคุณธรรมจะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกที่ควรไม่กระทำผิด

5. คุณธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จ และความมั่นคงปลอดภัยในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต เพราะคนที่มีคุณธรรมกำกับใจ มีคุณธรรมเป็นมัคคุเทศก์ในการดำเนินชีวิตนั้นจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับมนุษย์ คุณธรรมจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้มนุษย์กระทำแต่ความดี กระทำแต่สิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. ความหมายของจริยธรรม

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2541, หน้า 13) ให้ความหมายไว้ว่าจริยธรรมประกอบด้วยคำ "จริย" ซึ่งแปลว่า พึงประพฤติ, พึงปฏิบัติ, พึงดำเนิน กับคำว่า "ธรรม" ซึ่งมีความหมายหลายอย่าง ความหมายอย่างที่หนึ่งคือ "หลักการ" ดังนั้น จริยธรรม จึงอาจแปลว่า ธรรมที่พึงประพฤติปฏิบัติหรือหลักดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่จะต้องพัฒนาไปตามลำดับจนถึงขั้นพ้นทุกข์หรือหมดกิเลสทั้งปวง

ปราณี วิธุรวานิชย์ (2542, หน้า 4) ให้ความหมายของจริยธรรม ว่าหมายถึงความประพฤติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงาม สมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติสืบต่อกันไปและถือว่าจริยธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 5) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักประพฤติที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมืองดี โดยเน้นที่รายบุคคลเท่ากับที่ตระหนักถึงผลทางสังคมที่จะดำรงรูปแบบของสังคมนั้น ดังนั้น หลักจริยธรรมจึงไม่มีใคร คนใดคนหนึ่งผูกขาดการตัดสินไม่ใช่เรื่องเหนือธรรมชาติไม่สร้างรูปแบบเฉพาะผูกขาดหรือวิถีชีวิติเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง การแปลความหมายคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตสังคมซึ่งเต็มไปด้วยการเร่งรัดหน้าที่ จะสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลโดยเป็นความสำคัญในด้านจิตใจ ในการจัดจริยศึกษา

โคลเบิร์ก (Kohlberg, 1984, pp. 383-432) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึงผลจากการคิดไตร่ตรองซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ที่นำมาพิจารณาส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับฟังจากทรรศนะของผู้อื่นซึ่งอยู่สูงกว่าระดับของตนเอง

พจนานุกรมลองแมน (Longman Dictionary of Centemporary English, 1984, p. 706) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม ใช้คำภาษาอังกฤษว่า moral แปลว่า เรื่องที่เกี่ยวกับอุปนิสัย ความประพฤติ หรือการกระทำของบุคคล ซึ่งตัดสินว่าดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด โดยถือว่า ต้องการกระทำสิ่งที่ดี ที่ถูก เพื่อให้พฤติกรรมหรือการกระทำของคนบริสุทธิ์ สิ่งใดที่เป็นจริยธรรม สิ่งนั้นควรกระทำ ควรประพฤติ

สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักประพฤติที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมืองดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับอุปนิสัย ความรู้สึกรับผิดชอบว่าอะไรดี อะไรชั่ว โดยอาศัยมาตรฐานของการประพฤติในสังคมเป็นเกณฑ์ และจริยธรรมบุคคลจะพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์จนมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง จากพฤติกรรมนั้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่า การกระทำนั้นผิดหรือถูก โดยอาศัยทฤษฎีแต่ละระดับของการพัฒนาทางจริยธรรมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความถูกต้อง

4. ความสำคัญของจริยธรรม

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2541, หน้า 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ว่า บุคคลใดที่มีจริยธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน จะทำให้เป็นผู้ที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการยกย่องสรรเสริญและเคารพเชื่อฟังจากบุคคลทั่วไป มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไร้ภยันตรายใดๆ เพราะแวดล้อมด้วยความรัก ความนับถือจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง และครอบครัวจะมีความอบอุ่นมั่นคง ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ฝืดเคือง

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ว่า บุคคลใดที่มีจริยธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติ บุคคลผู้นั้นจะประสบแต่ความสุข ความเจริญทั้งในหน้าที่การงานและครอบครัว ทำให้สังคมมีแต่สันติสุข ได้รับการเคารพและเชื่อฟังจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะจริยธรรมเป็นลักษณะนิสัยที่สามารถตัดสินคุณค่าได้ตามความหมายของความดี ความงามและความสุข ผู้ที่มีจริยธรรมจะสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดี ควรกระทำ และสิ่งใดชั่ว ควรละเว้นทำให้ตัดสินคุณค่าของการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีงามได้ตามความดีระดับต่างๆ

ปราณี วิธุรวานิชย์ (2542,หน้า 6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างมาก ทั้งนี้เพราะจริยธรรมเป็นสิ่งที่จะช่วยให้คนประพฤติและปฏิบัติตนให้อยู่ในสิ่งที่ดีงาม จริยธรรมจะช่วยให้มนุษย์มีแนวทางในการดำเนินชีวิต มีหลักการครองตนที่ถูกต้องสมบูรณ์ และสามารถนำพามนุษย์ไปสู่จุดหมาย คือ ความดับทุกข์ หรือความหมดสิ้นปัญหา อยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนของมนุษย์ทั้งนี้เพราะจริยธรรมจะเป็นแนวทางให้มนุษย์คิดประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ละเว้นและงดเว้นจากสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ รวมถึงสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดีงาม ควรกระทำ และสิ่งไหนเป็นสิ่งไม่ดีงาม ควรงดเว้น

5. ความหมายของค่านิยมที่พึงประสงค์

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2541, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของค่านิยมที่พึงประสงค์ว่า หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใสต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมที่ฝังอยู่ในใจคน มีอิทธิพลกำกับความคิดเห็น และนำไปสู่การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นความประพฤตินั่นเอง

ปราณี วิชุรวานิชย์ (2542, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของค่านิยมที่พึงประสงค์ว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลตั้งจุดมุ่งหมาย สภาพการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่คนปรารถนา และคาดหวังไว้ว่าสิ่งนั้นจะต้องเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตบุคคลพยายามแสวงหาสิ่งที่สังคมได้ตัดสินแล้วว่าเป็นสิ่งดีและหลีกเลี่ยง สิ่งที่สังคมได้ลงความเห็นว่าเป็นสิ่งเลว ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่คอยควบคุมพฤติกรรม และเป็นสิ่งที่ยึดถือในการปฏิบัติของบุคคลในสังคมหนึ่งๆ

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 5) กล่าวว่า ค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง ความนิยมชมชอบของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีความเกี่ยวข้องกับเจตคติ ทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ในใจที่บุคคลใช้ตัดสินว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกกำหนดการกระทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องเหมาะสม

สรุปได้ว่า ค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง หลักการต่างๆ ที่ยึดถือในการดำเนินชีวิต และเป็นหลักการที่มนุษย์คิดว่ามีค่าที่สุดสำหรับการดำเนินชีวิต เป็นพลังจูงใจที่จะทำให้คนหรือกลุ่มสังคม ตัดสินหรือประเมินว่าค่าสิ่งใดบ้างที่คนมีความพึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์สิ่งใด

6. ความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2541, หน้า 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์ไว้ว่า ค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นมาตรฐาน ที่ใช้ในการกระทำพฤติกรรม การปฏิบัติในหลายทางกล่าวคือ ช่วยบุคคลให้แสดงจุดยืนของตนในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นตัวช่วยกำหนดให้เลือกนิยมอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นบรรทัดฐานที่ช่วยนำการกระทำให้ประพฤติและแสดงตัวต่อผู้อื่นตามที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน และเป็นบรรทัดฐานที่ใช้ในการประเมินตัดสิน การชื่นชม ยกย่อง การตำหนิติเตียนตนเอง และการกระทำของผู้อื่น

ปราณี วิชุรวานิชย์ (2542, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์ไว้ว่า ค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นจุดกลางของการศึกษา กระบวนการเปรียบเทียบกับผู้อื่น เป็นบรรทัดฐานที่ใช้ช่วยในการชักชวน หรือสร้างประสิทธิผลต่อคนอื่น เป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้เป็นฐานสำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิด และการกระทำของคน เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีแห่งตนเป็นที่รวมของหลักการและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มา เพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจเลือกระหว่างทางเลือกต่างๆ และเป็นการช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์ ไว้ว่า ค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นตัวบ่งชี้ความต้องการของมนุษย์ โดยถือว่าค่านิยมเป็นองค์ประกอบของแรงจูงใจอยู่ในตัว เช่นเดียวกับองค์ประกอบทางด้านความระลึกรู้ อารมณ์และ

พฤติกรรม ค่านิยม "วิถีปฏิบัติ" เป็นแรงจูงใจก็เพราะ วิถีปฏิบัติที่คิดว่าดีที่สุดเป็นวิถีทางหรือเครื่องมือที่ช่วยนำไปสู่เป้าหมายปลายทางที่ปรารถนาในค่านิยมจุดหมายปลายทางส่วนค่านิยม "จุดหมายปลายทาง" เป็นแรงจูงใจที่เป็นเป้าหมายที่เหนือกว่าเป้าหมายเร่งด่วนเฉพาะ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ค่านิยมที่พึงประสงค์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคน ทั้งนี้เพราะ ค่านิยม เป็นสิ่งที่มีพื้นฐานทางความคิดลึกซึ้งกว่าความคิดธรรมดา โดยทั่วไปความคิดดังกล่าวต้องมีลักษณะมั่นคง แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงโดยง่าย ซึ่งมีผลบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม และมีส่วนผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทางอารมณ์ของบุคคล กล่าวคือ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ อยากได้ ไม่อยากได้ รู้สึกว่าดี หรือไม่ดีของตน จนมีผลให้คนเลือกตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามอิทธิพลของค่านิยมของสังคมที่ตนได้รับ

การจัดการเรียนรู้

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้

อุทุมพร จามรมาน (2540, หน้า 24-25) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการต่างๆ ที่ดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน การเรียนรู้ และมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การสังเกต การสงสัย การอยากรู้คำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และการตรวจสอบคำตอบ

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 97-99) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง การนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาปรับปรุงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบและทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รวมถึงความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 12-15) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง การรับการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ศรัทธา เจตคติ ค่านิยม ทักษะการงาน ทักษะชีวิต และการครองตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เกิดกับผู้เรียน และโดยผู้เรียนเท่านั้น ซึ่งมีหลักของการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้ หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว

2. บุคคลจะเรียนรู้ได้เฉพาะในสิ่งที่ตนสนใจที่จะเรียน และต้องอยากเรียน

3. ขั้นตอนการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายาก ความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า ผู้เรียนยังคงความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต้นๆ ได้มากหรือน้อยเท่าไร

4. การสร้างเงื่อนไขเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการเรียนรู้ และช่วยในการเปลี่ยนแปลงเช่น การให้รางวัล หรือการยกย่อง

5. หากผู้สอนและผู้เรียน กำหนดเป้าหมายในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ และหากผู้เรียนทำได้สำเร็จ ย่อมเป็นแรงส่งหนุนเพื่อให้ผู้เรียนใฝ่เรียนในขั้นต่อไป

6. ส่วนใหญ่การเรียนรู้ได้จากการลองถูกลองผิดเช่นกัน ดังนั้นหาก ผู้เรียนทำพลาดแล้วแก้ไขจนถูกต้อง โดยที่ผู้สอนจะช่วยเหลือหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่ง

7. การพัฒนาแนวความคิดไปพร้อมๆ กับกระบวนการเรียนรู้จะช่วยสร้างมโนภาพในใจแก่ผู้เรียน ซึ่งจะเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆรอบตัวเขา

8. การเรียนที่ริเริ่มโดยผู้เรียนซึ่งทุ่มเทและใจจดใจจ่ออยากเรียนย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

9. หากผู้เรียนพร้อมที่จะวิจารณ์ตนเอง และประเมินตนเองอย่างเป็นกลาง ตรงไปตรงมาได้ก็จะเป็นพื้นฐานให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ พึ่งตนเองได้ และเป็นอิสระ

10. ในโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือการเรียนรู้ในวิธีการและกลไกลของการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 34 - 35) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการต่างๆ ที่เป็นระบบ มีขั้นตอน ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ที่มีประโยชน์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ส่งเสริม หรือปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำแผนการเรียนรู้ของครูผู้สอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการต่างๆ ที่เป็นระบบ มีขั้นตอน ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ที่มีประโยชน์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ส่งเสริม หรือปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

2. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 4) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะ และความสามารถต่างๆ ที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถเป็นผู้เรียนรู้อย่างมีอิสระเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับความเป็นจริงแห่งตน (self–actualization)

ณรงค์ กาญจนานนท์ (2546, หน้า 29) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางเรียนของนักเรียน ทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้วย ผู้บริหารโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นทั้ง "คนเก่ง" และ "คนดี" จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งพัฒนาการรียนรู้ในโรงเรียนเป็นประการสำคัญ ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อตัวนักเรียนแล้ว ยัง

มีผลต่อการบริหารงานในโรงเรียนด้วย การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นสุขในการทำงานร่วมกัน ลดปัญหาความขัดแย้งในการทำงาน ทำให้การบริหารเกิดความคล่องตัว โรงเรียนจะสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ เป็นวิธีการ หรือรูปแบบที่ใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร หรือบริหารจัดการงานทั่วๆ ไปของสถานศึกษา ให้สำเร็จและมีประสิทธิผล

3. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 8) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีแหล่งข้อมูลความรู้ วิทยาการและสร้างเสริมประสบการณ์ที่กว้างขวางหลากหลาย

2. เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. เพื่อจัดระบบและพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และเรียนรู้ด้วดนเองอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อพัฒนา โรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

4. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 97-99) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าต้องกำหนดแผนการพัฒนา โดยยึดแนวทางในการวางแผนดังนี้

1. การศึกษาปัญหาเพื่อให้รู้ถึงปัญหาและความต้องการของสังคมในทุก ๆ ด้าน

2. การกำหนดข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา ข้อมูลที่กำหนดจะต้องเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาปัญหา

3. กำหนดสมมุติฐานการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร

4. กำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อที่จะได้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลุล่วงของการพัฒนาหลักสูตร

5. การเลือกบุคคลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากเพราะการพัฒนาหลักสูตรจะสำเร็จไปได้ต้องมีบุคคลที่มีคุณภาพในการทำงาน บุคคลที่ควรกำหนดไว้ในแผนได้แก่ นักพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) ได้กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ว่าต้องดำเนินการดังนี้

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ

2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายรวมทั้งยุทธศาสตร์ในการพัฒนาในปีต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 34) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วย การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝรู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 99) ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้คือ

1. จัดทำทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา สาระการเรียนรู้และผู้เรียน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้

4. ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้

5. ให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้

6. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องการผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

5. องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2543, หน้า 5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ว่าประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้าน คือ 1) ความพร้อมของครู ได้แก่ การจัดเตรียมคู่มือการสอน หรือแผนการสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ความพร้อมของสถานที่ และสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ เป็นต้น ตลอดจนความเหมาะสมของสภาพบริบท สภาพแวดล้อมของห้องเรียน ของโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ รูปแบบหรือกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนในแต่ละวิชา 4) สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น 5) การนิเทศติดตาม ได้แก่ การติดตามตรวจสอบการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากผู้บริหารโรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 6) การวัดและประเมินผล ได้แก่ กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะองค์ประกอบดังกล่าวจะช่วยให้ระบบการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

สุวิมล ว่องวาณิช (2543, หน้า 36) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ว่าประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านสภาพแวดล้อม 3) ด้านสนับสนุนการเรียนรู้ 4) ด้านทรัพยากรในการดำเนินงาน 5) ด้านปรัชญาหรือนโยบายของโรงเรียน 6) ด้านการบริหารจัดการ 7) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ 8) ด้านผลผลิต

สละ คณาฤทธิ์ (2545, หน้า 33) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (บรรยากาศภายในโรงเรียน) 2) บุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองในโรงเรียน 3) ภารกิจ ทรัพยากรการศึกษา กรรมการสถานศึกษา 4) วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสอน และ 5) สื่อการเรียนการสอน

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545, หน้า 13-15) กล่าวว่าองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มี 8 องค์ประกอบ

1. สาระเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจะทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระหลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับแต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้อง ทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

2. ครู ผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ ครูและอาจารย์ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตาม เรียนรู้เนื้อหาสาระการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วยอนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้ เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษาสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น สื่ออุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่ออุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

4. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้น มีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้นรูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า "ปฏิรูปการเรียนรู้" ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์ เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียน การสอนใหม่ๆ นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่ม การทำความเข้าใจธรรมชาติ การเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

5. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษา ยังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยการเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ

6. เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินลงทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

7. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียนและบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและการถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ยังต้องสนใจดูแลคือความเพียงพอ เหมาะสมปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุงก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

8. ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษาเพราะผู้เรียน คือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่ แต่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญ คือ ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาและการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน

ปรีชา มาละวรรณโณ (2545, หน้า 19) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ บุคลากร การบริหารจัดการ อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ การจัดหาสื่อสารนิเทศ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่ออุปกรณ์การเรียนและการนิเทศติดตามและประเมินผล

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545, หน้า 39-41) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ 1) งบประมาณ 2) วัสดุอุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ศูนย์กีฬานันทนาการ แหล่งข้อมูลสารสนเทศ ฯลฯ ยังขาดแคลน วัสดุอุปกรณ์ สำหรับ การศึกษาการเรียนรู้ที่จำเป็น และ 3) บุคลากร ได้แก่ บุคลากรประจำแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในโรงเรียนเช่น ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านโสตทัศนูปกรณ์ ด้านอิเล็กทรอนิกส์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ 4) การบริหารและจัดการ 5) อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 6) สื่อการเรียนการสอน และ 7) การนิเทศติดตามและประเมินผล

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของวิจิตร ศรีสะอ้าน (2543, หน้า 5) มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ความพร้อมของครู 2) สถานที่และสภาพแวดล้อม 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ 5) การนิเทศติดตาม และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอในแต่ละรายองค์ประกอบดังนี้

5.1 ความพร้อมของครู

5.1.1 ความหมายของความพร้อมของครู

ไพรัช ธัชยพงษ์ (2540, หน้า11-15) ได้กล่าวว่าความพร้อมของครู หมายถึง ความพร้อมในการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ แผนการสอน แบบวัดผลประเมินผล แบบบันทึกพฤติกรรม และสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

อภิญญา นัยวิรัตน์ (2541, หน้า 21) ได้กล่าวว่า ความพร้อมของครู หมายถึง การเตรียมการของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านการเรียนรู้ให้มากที่สุด

คมสัน อุดมสารเสวี (2542, หน้า 146) กล่าวว่าความพร้อมของครู หมายถึง การเตรียมการของครูผู้สอนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี การจัดเตรียมสถานที่ทำการสอน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ความพร้อมของครู หมายถึง การเตรียมการที่เหมาะสมของครูผู้สอนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ได้แก่ การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การเตรียมสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวิชาการสอน การเตรียมสถานที่ทำการสอนตามแผนการสอน การเตรียมตัวของผู้สอนด้านบุคลิกภาพ และการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

5.1.2 แนวทางการเตรียมของความพร้อมของครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ไพรัช ธัชยพงษ์ (2540, หน้า 11-15) ได้กล่าวถึงแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. การเตรียมการสอน

ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกับสื่อหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอน โดยสื่อนั้นจะต้องมีลักษณะส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม

2. การสอนในห้อง

ครูผู้สอนจะต้องนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน การตอบคำถามของผู้เรียน และควบคุมชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจให้มีสติและมีสมาธิจดจ่อการสิ่งที่ได้ดู

3. การถาม-ตอบ

ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถามปัญหาหรือข้อสงสัยจากการศึกษา หรือที่เรียนรู้ได้ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ถาม-ตอบอย่างมีวิจารณญาณ หรือใคร่ควรญก่อนแล้วจึงถามหรือตอบคำถาม

4. การประเมิน

รูปแบบและวิธีการประเมินผลควรได้รับการออกแบบเฉพาะสำหรับนักเรียนที่ใช้สอน กุญแจสำคัญที่ทำให้การสอนได้ผลแน่นอนคือ

4.1 ความสามารถของผู้สอนในด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์

4.2 ความสามารถในการพัฒนาการสอน

4.3 การใช้สื่อเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้รวดเร็ว และเร้าความสนใจ

4.4 จัดรูปแบบของวิชาให้น่าสนใจ

4.5 ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นนักแสดงเพื่อให้ผู้เรียนสนใจ และอยากจะเรียนองค์ความรู้ใหม่ที่ครูต้องการนำเสนอ

อภิญญา นัยวิรัตน์ (2541, หน้า 21) ได้กล่าวถึงแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. การเตรียมการสำหรับการเรียนการสอน

1.1 การวางแผนการทำงานของครู

1.1.1 ครูต้องเตรียมสื่อ อุปกรณ์การสอนให้พร้อม

1.1.2 ครูต้องสามารถปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าในเนื้อหาการสอน

1.1.3 ครูต้องศึกษาเนื้อหาอย่างละเอียด คำแนะนำ และอุปกรณ์อื่นๆ รวมทั้งวางแผนการจัดระบบการเรียนการสอน

1.1.4 ครูต้องทำการศึกษาพื้นฐานความรู้นักเรียนที่จำเป็นเพื่อจะได้กำหนดการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ ความจำกัดของกลุ่มผู้เรียน เมื่อได้ทำการวางแผนแล้ว ครูก็สามารถใช้สื่อในการเรียนการสอนได้ แต่แผนการที่วางไว้จะต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ และตามการพัฒนาใหม่ๆ โดยมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ด้วย

1.2 การเตรียมนักเรียนสำหรับการเรียนการสอน

1.2.1 แจ้งผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกหลักธรรม หรือหลักคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

1.2.2 นักเรียนต้องเรียนรู้ที่จะจดบันทึกและเรียนรู้ในการฟังอย่างตั้งใจ โดยการฟังอย่างมีสติ มีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ฟัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

1.3 การสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

1.3.1 ก่อนเวลาทำการสอนครูต้องสร้างความสนใจแก่นักเรียน และตรวจดูความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.3.2 ครูต้องตรวจสอบความพร้อมของนักเรียน เช่น บอกความหมายของคำใหม่ที่นักเรียนอาจจะไม่เข้าใจ

2. การใช้บทเรียน หรือสื่อประกอบการสอน

2.1 ความเต็มใจของครูที่พร้อมจะทำการสอนอย่างเต็มที่

2.2 การมีปฏิสัมพันธ์ของครูผู้สอนกับนักเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมให้นักเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และรายวิชาเรียน

2.4 การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น โดยการนำบุคลากรในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา พระภิกษุ หรือสถานที่สำคัญภายในชุมชน เช่น วัด แหล่งเรียนรู้สำคัญทางศาสนา และจัดหาเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่สามารถเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียน โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรม เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ

2.5 การเตรียมการในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

สุจิตรา บุญอยู่ (2541, หน้า 28) ได้กล่าวถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. จัดรูปแบบของวิชาให้น่าสนใจ
2. มีความสามารถในการพัฒนาการสอน
3. มีการใช้สื่อการสอนที่สอดแทรกแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว และเร้าความสนใจ
4. มีความสามารถในการออกแบบการสอนแบบปฏิสัมพันธ์
5. ครูควรทำหน้าที่เสมือนนักแสดง เพื่อให้ผู้เรียนสนใจ และอยากจะเรียนรู้ โดยครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สอนให้ดู ทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง

คมสัน อุดมสารเสวี (2542, หน้า 146) ได้กล่าวถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. เตรียมงานก่อนสอน

1.1 เตรียมครู โดยศึกษาคู่มือ และวางแผนการจัดการเรียนการสอนล่วงหน้าในแผนการจัดการเรียนรู้ ครูต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม เข้าในเนื้อหาการสอน

1.2 เตรียมห้องเรียน และสื่อเทคโนโลยีให้เรียบร้อย

1.3 เตรียมตัวนักเรียนก่อนสอน โดยครูชี้แจงจุดประสงค์ ความเชื่อมโยงของคุณธรรมจริยธรรมในบทเรียน และให้ความรู้พื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2. การปฏิบัติระหว่างเรียนรู้

2.1 ครูต้องอยู่ร่วมชมด้วยความตั้งใจ

2.2 ครูต้องคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการจัดกิจกรรม

2.3 บันทึกข้อมูลสำคัญ

3. กิจกรรมหลังเรียน

3.1 ให้นักเรียนอภิปราย

3.2 จัดกิจกรรมตามแผนการสอนเสนอแนะ

3.3 จัดการสรุปผลการเรียนและประเมินผล

สุภาณี เส็งศรี (2543, หน้า 49) ได้กล่าวถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะตนของผู้สอน

1.1 มีความรับผิดชอบในงาน และยอมรับในการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มใจ

1.2 ปรับบุคลิกภาพให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การวางตนในการเป็นแบบอย่างที่ดี การแต่งกายกระตือรือร้น น้ำเสียง น่าตาแจ่มใส และมีอารมณ์ขัน

1.3 มีทักษะการสื่อสารที่ดี เป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์ทุกคน

1.4 มีมนุษย์สัมพันธ์ดี และมีความพร้อมทางอารมณ์ /หน้าตาแจ่มใส/ เป็นมิตร

1.5 มีแรงจูงใจในการสอนและมั่นใจในตนเองที่จะดำเนินการสอน

1.6 มีคุณธรรม จริยธรรมในการสอนและมีความยุติธรรมในการวัดผล / ประเมินผล

1.7 ชอบใฝ่หาความรู้ / รอบรู้ / เผยแพร่ความรู้

1.8 มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ

2. คุณลักษณะด้านการสอน

2.1 มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 3 ปี

2.2 สามารถปรับบทบาทใหม่ให้มีความหลากหลาย และเน้นการเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน

2.3 มีความชัดเจนด้านเนื้อหา และนำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัยเป็นปัจจุบัน โดยสอดแทรกความรู้ด้านคุณธรรมในเนื้อหาที่ใช้สอน

2.4 ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม ส่งเสริมความสามัคคี การมีน้ำใจ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.5 รู้จักวิธีสอนหลายวิธี เลือกและปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2.6 สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และประสบการณ์

2.7 ใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ มีเทคนิคการดึงความสนใจ เร้าให้ติดตาม

2.8 หาโอกาสจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้ช่วยสอนและผู้เรียน

2.9 สร้างปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และยอมรับความต้องการในการมีปฏิสัมพันธ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทางไกลแสดงความคิดเห็น

2.10 สามารถแบ่งช่วงการสอนที่สอดคล้องกับบริบท

3. คุณลักษณะด้านสมรรถภาพ

3.1 ความรู้

3.1.1 มีความรู้เนื้อหาวิชา / รอบรู้ / ทันเหตุการณ์

3.1.2 มีความรู้ถึงคุณลักษณะถึงสื่อที่ใช้สอน

3.1.3 มีความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน และรู้จักสอดแทรกหลักธรรมในการจัดการเรียนการสอน

3.1.4 มีความรู้ด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ และรู้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อเทคโนโลยีขัดข้อง

3.1.5 มีความรู้ด้านวิธีการสอน

3.2 ทักษะ

3.2.1 มีทักษะด้านการนำเสนอ / การถ่ายทอด / การสื่อสาร /และการฟังที่ดี

3.2.2 มีทักษะด้านการทำงานเป็นทีม และการประสานงานด้านการทำงาน

3.2.3 มีทักษะด้านการตั้งคำถาม / ซักถาม / ตอบคำถาม

3.2.4 มีทักษะด้านการยกตัวอย่างที่เหมาะสม / ใกล้ตัว

3.2.5 มีทักษะด้านการวัด / ประเมินผลสัมฤทธิ์ / การสังเกต และประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรม

3.2.6 ด้านการสามารถผลิตสื่อพื้นฐานและมีการใช้สื่อเทคโนโลยีได้ดี พร้อมจะแนะนำผู้อื่นได้

3.2.7 ด้านการควบคุมและใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างคล่องแคล่ว

3.2.8 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน

3.2.9 ด้านการกระตุ้น / จูงใจผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

3.2.10 ด้านการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

3.3 ด้านเชาว์ปัญญา

3.3.1 มีความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อเทคโนโลยีขัดข้อง

3.3.2 มีความสามารถควบคุมอารมณ์

3.3.3 มีไหวพริบดี

3.3.4 มีความสามารถบูรณาการเนื้อหา

4. คุณลักษณะด้านการทำงาน

4.1 มีความรักงาน รักบริการ และมีความสุขในการทำงาน

4.2 มีความตั้งใจจริง และพร้อมที่จะทำงาน ยึดหลักความสามัคคี

4.3 มีความสามารถทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น เป็นผู้นำ / ผู้ตามที่ดี

4.4 มีทักษะที่ทำงานที่ทดแทนกันได้ในทีม

4.5 มีความสามารถในการวิเคราะห์งาน / ภาระหน้าที่ของตนเองและประเมินผลงานเพื่อปรับปรุง

4.6 มีความสามารถทำงานอย่างเป็นระบบ โดยประชุมวางแผน และปรึกษาปัญหา

4.7 มีความรับผิดชอบเต็มความสามารถ และไม่แข่งขันในลักษณะชิงดีชิงเด่น

4.8 มีความเป็นประชาธิปไตย เคารพสิทธิผู้อื่น / และให้เกียรติซึ่งกันและกัน

4.9 มีความเป็นมิตร เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเสียสละ

4.10 ไม่อคติต่อการสอนทางไกล / มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและการสอนทางไกล

4.11 มีความตั้งใจศึกษาค้นคว้า วิจัย ตลอดเวลา มีการให้เกียรติผู้ร่วมงานผู้เรียน ไม่ดูหมิ่นในความไม่รู้ของผู้เรียน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน มีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการจัดเตรียมความพร้อมของครูให้มีความรู้ มีความสามารถ มีศักยภาพ เพื่อที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้กับผู้เรียน

2. จัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน โดยเชิญนักวิชาการจากเขตพื้นที่การศึกษามาเป็นวิทยากร หรือจัดให้มี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การอภิปรายร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน

3. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และ รายวิชาเรียน โดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยโรงเรียนอาจเชิญนักวิชาการจากเขตพื้นที่การศึกษามาเป็นวิทยากรอบรมครูในการเขียนแผนการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในบทเรียน หรือรายวิชา

4. ส่งเสริมให้ครูนำทรัพยากรท้องถิ่น ที่จะส่งเสริมการพัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยประสานกับผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการจัดการศึกษา

5. ครูต้องเตรียมห้องเรียน และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้เรียบร้อย สะอาด ร่มรื่น โดยอาจเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายประชุมหารือร่วมกัน

6. ครูต้องให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเป็นกัลยาณมิตร โดยโรงเรียนอาจจัดการอบรมเกี่ยวกับแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนด้านการเรียนการสอน และการปรับพฤติกรรมผู้เรียนแบบเป็นกัลยาณมิตร

7. ครูต้องจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นการมีส่วนร่วมการส่งเสริมความสามัคคี และการมีน้ำใจ ในห้องเรียน โดยส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การแข่งขัน ประกวด หรือให้รางวัลแก่นักเรียนกลุ่มที่มีความสามัคคีให้มีความรับผิดชอบ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน

5.2 สถานที่ และสภาพแวดล้อม

5.2.1 ความหมายของสถานที่ และสภาพแวดล้อม

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2540, หน้า 56)กล่าวถึงสถานที่และสภาพแวดล้อม ว่าหมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ประกอบด้วย ขนาดรูปร่าง อากาศภายในห้องเรียนแสงสว่างภายในห้องเรียน การจัดวางอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องเรียน และสภาพบรรยากาศในการเรียนการสอนประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนการสอน การซักถามโต้ตอบระหว่างอาจารย์และนักเรียน

ปัญญา แก้วกียูร (2545, หน้า 32) กล่าวว่า สถานที่ และสภาพแวดล้อม หมายถึง สถานที่หรือบริเวณต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 43-48) ให้ความหมายของสถานที่ และสภาพแวดล้อม ว่าหมายถึง อาคารภายในสถานศึกษา บริบทหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

ตลอดจนการพัฒนาปรับปรุงแหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สถานที่และสภาพแวดล้อม หมายถึง สถานที่และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ครู หรือโรงเรียนจัดขึ้น สำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆ

5.2.2 การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2540, หน้า, 157) ได้กำหนดแนวทางในการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ออกเป็นลักษณะงาน 5 อย่าง ไว้ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่ อันรวมถึงการวางแผนที่ตั้งอาคารและแหล่งการเรียนรู้ การตกแต่ง การจัดระเบียบให้เป็นไปตามการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นความสะอาด สงบ ร่มเย็น และเป็นธรรมชาติ

2. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ผู้เรียน

3. การบำรุงรักษาสถานที่ และสภาพแวดล้อม ประดับตกแต่ง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ และแหล่งการเรียนรู้ ให้อยู่ในสภาพคงเดิมมีลักษณะเป็นธรรมชาติ ร่มรื่น เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าของผู้เรียน

4. การควบคุมการดูแลสถานที่และสภาพแวดล้อม คือ การควบคุมดูแลทั่วไปเป็นการกำกับติดตามผลของการใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษา การตกแต่ง การควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการประเมินผลการใช้ เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานในโอกาสต่อไป ให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา

ไพจิตร์ วรวาท (2540, หน้า 26 - 32) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน อิทธิพลของห้องเรียนจึงมีมากพอที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยของเด็ก ให้มีแบบต่างๆ กันออกไป โดยสรุปว่าห้องเรียนโดยทั่วไปควรมีเนื้อที่ที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยมีเนื้อที่เฉลี่ยประมาณ 1.5 ตารางเมตร ต่อ นักเรียน 1 คน นอกจากนี้ควรจัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะทั้งเรื่องการถ่ายเทอากาศ แสงสว่างและปราศจากสิ่งรบกวนต่างๆ ถ้าแสงสว่างไม่พอ ควรหาหน้าต่างเพิ่มเติม เติมไฟฟ้าหรือทาสีภายในให้สว่างขึ้น เป็นต้น การจัดห้องเรียนโดยทั่วไปควรยึดหลักดังนี้

1. การจัดสถานที่ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ควรยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้เหมาะแก่การจัดการเรียนการสอน

2. การจัดสถานที่ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ต้องเสริมสร้างความรู้ทุกด้าน มีอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม หรือหนังสืออ่านประกอบที่น่าสนใจที่สอดแทรกคุณธรรมไว้ตามมุมห้อง เพื่อนักเรียนจะได้ค้นคว้าทำกิจกรรม

3. การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ควรจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี บรรยากาศให้นักเรียนสบายน่าเรียนไม่อึดอัด ร่มรื่น สดชื่น

4. จัดสถานที่ และสภาพแวดล้องของห้องเรียน ต้องเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี เช่น สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมีวินัยของห้องเรียน เป็นต้น

กิดานันท์ มลิทอง (2540, หน้า 212) ได้กำหนดแนวทางในการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ไว้ 6 ด้าน

1. สื่อ อุปกรณ์ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาด ความสูงต่ำของสื่ออุปกรณ์ คุณภาพของสื่อที่ใช้ โดยมีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่จะส่งเสริม หรือสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. การจัดที่นั่งของนักเรียนให้มีความพอเหมาะกับห้องเรียนไม่แน่นจนเกินไป นักเรียนสามารปฏิบัติกิจกรรกลุ่มได้ง่าย

3. แสงภายในห้องเรียน ความสว่างในห้องเรียนที่เหมาะสมและการป้องกันแสงสะท้อนภายในห้องเรียน จัดห้องให้มีแสงสว่างพอควรโดยไม่ใช้ห้องมืด ทั้งนี้เพื่อความสบายตาในการดู และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านเอกสารประกอบหรือจดข้อความได้

4. การป้องกันเสียงสะท้อนในห้องเรียน และห้องไม่ควรมีเสียงอื่นรบกวน เช่น เสียงการจราจร ห้องปฏิบัติการ และทางบันไดที่มีเสียงอึกทึก

5. อุปกรณ์ในห้องเรียนอื่นๆ ครูต้องมีสื่อการสอนอื่นๆประกอบในการย้ำและอธิบายบทเรียนจากโทรทัศน์ เช่น หนังสือ แผนที่ ตาราง กระดาน เป็นต้น

6. การระบายอากาศ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งการหมุนเวียนของอากาศบริสุทธิ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีสมาธิ จำไว้ว่าถ้าเราเปิดหน้าต่างเพื่อระบายอากาศปัญหาก็จะมีด้านเสียงอึกทึกรบกวน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 36) ได้เสนอแนวทางในการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. สำรวจสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่สถานที่ หรือแหล่งการเรียนรู้ ทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาสถานที่ดลอดจนสภาพแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้สถานที่และแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 101) ได้เสนอได้เสนอแนวทางในการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. จัดให้มีสถานที่ที่เหมาะแก่การเรียนรู้ ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียง และสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม

2. ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้สถานที่ และแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่มีลักษณะที่หลากหลาย

3. ส่งเสริมให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองได้ร่วมกันพัฒนาสถานที่สภาพแวดล้อมให้เหมาะและเอื้อต่อการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ร่วมกันปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการรักษาความสะอาดอาคารสถานที่ในบริเวณโรงเรียน และห้องเรียน โดยอาจกำหนดพื้นที่และอาคารให้นักเรียนร่วมกับรับผิดชอบทำความสะอาดเป็นกลุ่ม

2. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการรักษาความสะอาดอาคารสถานที่ในบริเวณโรงเรียน และห้องเรียน เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียน โดยอาจคัดเลือกนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ มีวินัย และเข้าร่วมกิจกรรมตรงเวลา เพื่อประกาศชมเชย และให้รางวัล หรือจัดการประกวดความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชั้นเรียน และจุดรับผิดชอบของแต่ละกลุ่ม หรือจัดบอร์ดภาพของนักเรียนที่มีความประพฤติดีในแต่ละชั้นเรียนประจำปีการศึกษา เป็นต้น

3. การกำหนดแนวทางวางแผนการบริหารจัดการสถานที่และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน หรือสถานศึกษาให้มีความใกล้ชิดธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4. บำรุง ดูแล และพัฒนาสถานที่และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนหรือสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย และเหมาะสม พร้อมที่จะใช้ประโยชน์

5.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.3.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ยุพิน พิพิธกุล (2540, หน้า 46) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าหมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ครูจัดให้กับนักเรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่หลากหลาย

สุรพล บัวพิมพ์ (2542, หน้า 57) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าหมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนและเงื่อนไขภายนอกภายใต้สิ่งแวดล้อมที่นักเรียนได้สัมผัส

วิชัย ดิสสระ (2545, หน้า 116) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าหมายถึง รูปแบบหรือวิธีการต่างๆ ที่ครูผู้สอนจัดให้กับนักเรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด และจัดด้วยรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการในลักษณะต่างๆ ที่ครูผู้สอนจัดให้กับผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยวิธีการที่หลากหลาย บูรณาการ และมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

5.3.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน

ยุพิน พิพิธกุล (2540, หน้า 46) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนไว้ดังนี้

1. วิธีการสอนแบบบรรยาย (lecture method) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเป็นผู้บอกนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ มักจะใช้กับนักเรียนที่มีจำนวนมาก วิธีสอนนี้มักจะใช้ในการเล่าเรื่อง เล่าประวัติ เป็นต้น ครูผู้สอนที่สอนด้วยวิธีบรรยายจะต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ลงในเรื่องที่ตนเองสอน หรือเล่าให้นักเรียนฟัง เช่น การประพฤติปฏิบัติตนที่ควรนำไปเป็นแบบอย่างของบุคคลในเรื่องที่เล่า ความกตัญญู ความมีมานะอดทน เป็นต้น

2. วิธีการสอนแบบอธิบายและแสดงเหตุผล (expository method) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเป็นผู้บอกให้นักเรียนคิดตาม เป็นวิธีสอนที่ในขณะที่ผู้สอนอธิบายนั้น ผู้สอนก็จะพยายามวิเคราะห์ ตีความ ชี้แจง ให้นักเรียนเข้าใจ โดยการแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เข้าไปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน

3. วิธีการสอนแบบใช้คำถาม (question method) เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้ความรู้แก่นักเรียนโดยการถามตอบ ผู้สอนจะใช้คำถามอย่างต่อเนื่องและได้ความคิดไปทีละน้อยๆ จนผู้เรียนสามารถสรุปเข้าใจได้ การใช้คำถาม ครูผู้สอนต้องเน้นย้ำให้นักเรียนได้พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบก่อนที่จะตอบคำถาม

4. วิธีการสอนแบบสาธิต (demonstration method) เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนแสดงหรือสาธิตให้ผู้เรียนดู ผู้สอนจะให้ความรู้แก่นักเรียนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม และใช้คำถามประกอบ

5. วิธีการสอนแบบทดลอง (experimental method) เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเรียนโดยการกระทำและการสังเกต เป็นการนำรูปธรรมมาอธิบายนามธรรม ซึ่งจะต้องมีสื่อและอุปกรณ์ต่างๆประกอบ

6. วิธีการสอนแบบอภิปราย (discussion method) เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนจะรวมพลังความคิดเพื่อพิจารณาปัญหา ช่วยกันหาข้อเท็จจริง หาเหตุผลและร่วมกันตอบปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักกล้าแสดงออก รู้จักการใช้เหตุผล ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี มีระเบียบวินัย ตลอดจนความอดทนและฝึกการทำงานร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย

7. วิธีการสอนแบบโครงการ (project method) เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนสนใจในโครงการนั้น ผู้สอนอาจจะต้องตั้งหัวข้อเรื่องให้ หรือผู้เรียนเสนอขึ้นมาเอง ผู้เรียนจะดำเนินการอย่างอิสระ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือแนะนำเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สอนจะต้องติดตามผลงานว่าผู้เรียนดำเนินการไปอย่างไร ผลงานก้าวหน้าไปเพียงใดหรือมีปัญหา อุปสรรคอย่างไร และผู้สอนจะต้องประเมินผลงานนั้นด้วย

8. วิธีการสอนแบบวิเคราะห์- สังเคราะห์ (analytic - synthetic method) การวิเคราะห์เป็นวิธีการที่ผู้สอนพยายามแยกแยะปัญหาออกมาจากสิ่งที่ไม่รู้ไปสู่สิ่งที่รู้ จากส่วนรวมแยกแยะออกมาเป็นส่วนย่อย ส่วนการสังเคราะห์เป็นวิธีการนำข้อสรุปย่อยที่จำเป็นต่างๆ มารวมกันจนกระทั่งสามารถได้ข้อสรุปที่ต้องการได้ หรือมีส่วนย่อยมาเป็นข้อสรุปรวม

สุจริต เพียรชอบ, และสายใจ อินทรัมพรรย์ (2540, หน้า 141-185) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนไว้ดังนี้ 1) การบรรยาย 2) การอภิปราย 3) การสาธิต 4) การแบ่งกลุ่มค้นคว้า 5) การแบ่งกลุ่มระดมความคิด 6) การแบ่งกลุ่มทำงาน 7) การค้นคว้าเป็นรายบุคคล 8) การสอนเป็นรายบุคคล 9) การแสดงบทบาทสมมุติ 10) การใช้เพลงและเกมประกอบการสอน 11) การใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือศูนย์การเรียน 12) การใช้สถานการณ์การจำลอง และ 13) การสอนเป็นคณะ ซึ่งในการสอนแต่ละแบบครูผู้สอนจะต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้าในเนื้อหาที่สอน หรือกระบวนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ซึมซับในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่พึงประสงค์

สุนทร ศรีภิรมณ์ (2540, หน้า 27 – 29) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนไว้ดังนี้

1. การจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

1.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา สภาพแวดล้อม และความสามารถของผู้เรียน โดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ลงไว้ในเนื้อหาที่สอน

1.3 เลือกใช้ จัดหา หรือจัดสื่อการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา สภาพแวดล้อม

1.4 มีการประเมินผล ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน

1.5 มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา เวลา และความสามารถของผู้เรียน

2. การสอนเน้นทักษะกระบวนการ เพื่อให้ผู้เรียนเน้นทักษะทุกๆ ด้าน ทักษะกระบวนการดังกล่าวมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 เสนอกรณีตัวอย่างหรือสถานการณ์ตัวอย่างให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักในปัญหาและความจำเป็นของเรื่องที่จะศึกษา

2.2 ซักถามผู้เรียนให้คิด วิเคราะห์ วิจารณ์

2.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนั้นได้แสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

2.4 ให้ผู้เรียนพิจารณาตัดสินทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

2.5 ให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานของตนเองหรือของกลุ่ม

2.6 กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนด้วยความชื่นชม

2.7 ให้ผู้เรียนได้ประเมินการปฏิบัติงานเป็นระยะ

2.8 ให้ผู้เรียนปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

2.9 กระตุ้นให้ผู้เรียนประเมินความสำเร็จของผลงานของตนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

3. การสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3.1 ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ

3.2 ให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม

3.3 ให้ผู้เรียนตัดสินใจด้วยตนเอง

4. การสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม

4.1 ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มในการกำหนดเป้าหมายของผลงาน กำหนดงานและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน

4.2 ชี้แนะให้ผู้เรียนแบ่งงานตามความสามารถของตนโดยความเห็นชอบของกลุ่ม เพื่อผลสำเร็จของงาน

4.3 ติดตาม ดูแล ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างรับผิดชอบ

4.4 แนะนำให้ผู้เรียนรับฟังการชี้แนะ และวิจารณ์อื่นเพื่อปรับปรุงงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

4.5 กระตุ้นให้ผู้เรียนชื่นชมในผลงานร่วมกัน

5. การสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

5.1 มีการตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนเป็นระยะ

5.2 มีการปรับปรุงข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

5.3 มีการส่งเสริมความรู้ และความสามารถของผู้เรียน

สุรพล บัวพิมพ์ (2542, หน้า 57) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนไว้ดังนี้

1. จะต้องให้โอกาสที่เหมาะสมแก่นักเรียนในการฝึกฝนรูปแบบพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้

2. ประสบการณ์ในการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้รับความพึงพอใจจากการปฏิบัติ หรือเกิดพฤติกรรมนั้นๆ ตามจุดประสงค์

3. ประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ นั่นคือจะต้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะและความสามารถของนักเรียนด้วย

4. ประสบการณ์การเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบที่จะทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์เดียวได้ดังนั้นจะต้องจัดและเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนไว้หลายๆ รูปแบบ

5. ประสบการณ์การเรียนรู้บางรูปแบบก็สามารถให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ได้หลายๆจุดประสงค์

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนประกอบด้วย

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน อาทิ การสอนธรรมศึกษา การอบรมคุณธรรม การจัดกิจกรรมสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้กับผู้เรียนต้องเน้นการมีส่วนร่วม โดยให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3. ส่งเสริมให้ครูได้มีการเลือกใช้ จัดหา หรือจัดสื่อการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมให้กับตนเอง โดยอาจจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด แก้ปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สังคม ชุมชน และร่วมกันอภิปราย แก้ไขปัญหา

ที่เกิดขึ้นในสังคม หรือชุมชนของตน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดทำโครงงานคุณธรรม และนำเสนอต่อสาธารณชน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูหรือผู้ปกครองเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น

5. กระตุ้นให้ผู้เรียนประเมินความสำเร็จของผลงาน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง โดยอาจจัดกิจกรรมการประกวดผลงานของนักเรียนในห้องเรียน หรือภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน และประเมินผลสำเร็จของงานร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำโครงงานคุณธรรม นำเสนอผลงานโดยการจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน โดยมีครู เพื่อน หรือผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมประเมิน และส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และประเมินความสำเร็จของผลงานด้วยตนเอง เป็นต้น

6. ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักกำหนดเป้าหมายของงาน กำหนดงาน และลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยอาจฝึกให้นักเรียนจัดทำโครงงานคุณธรรมเป็นกลุ่ม โดยจัดให้มีการประกวดโครงงาน ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม โดยมอบหมายงานให้นักเรียนเป็นผู้คิด วางแผน กำหนดงาน และลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยตนเอง มอบหมายความรับผิดชอบในการพัฒนางานในจุดต่างๆ ของห้องเรียน หรือภายในโรงเรียนเป็นกลุ่มๆ และส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการทำงานกลุ่ม และนำเสนอผลงาน โดยการจัดทำเป็นป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน หรือมุมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน เป็นต้น

5.4 สื่อ โสตทัศนูปกรณ์

5.4.1 ความหมายของสื่อ โสตทัศนูปกรณ์

สำนักงานคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ (2540, หน้า 8) กล่าวว่า สื่อโสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา จัดการ จัดเก็บประมวลผล เรียกใช้ แลกเปลี่ยน หรือเผยแพร่สารสนเทศด้วยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ หรือการนำสารสนเทศและข้อมูลไปปฏิบัติตามเนื้อหาของข้อมูลนั้นๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายของผู้ใช้ สำหรับเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ได้แก่ ด้านคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟท์แวร์ และฐานข้อมูล เทคโนโลยีโทรคมนาคมซึ่งหมายถึงเทคโนโลยีระบบสื่อสารมวลชน ทั้งแบบมีสายและไร้สาย เทคโนโลยีด้านอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ อีกหลายชนิด เช่น สารกึ่งตัวนำเส้นใยแก้วนำแสง โทรทัศน์ความคมชัดสูงและอื่นๆ

ครรชิต มาลัยวงศ์ (2540, หน้า11)ได้ให้ความหมายว่าสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้สำนักงาน และอุปกรณ์โทรคมนาคมทั้งหลายในหน่วยงาน หรือในธุรกิจต่างๆ มุ่งไปที่การคิดค้นวิธีการจัดเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล การจัดระบบข้อมูลให้ผู้ใช้สามารถร่วมกันใช้ข้อมูลได้อย่างสะดวก การจัดทำรายงาน ตลอดจนผลลัพธ์ในรูปแบบกราฟิกที่ผู้ใช้เข้าใจง่าย การจัดทำระบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการของผู้บริหารเลยไปจนถึงสนับสนุนการจัดทำกลยุทธ์ธุรกิจ

ชุมพล ศฤงคารศิริ (2540, หน้า 167)ได้ให้ความหมายว่า สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง สื่อในรูปแบบต่างๆ ที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้หรือบุคลากรทางการศึกษา

กิดานันท์ มลิทอง (2540, หน้า 76) กล่าวว่า สื่อ โสตทัศนูปกรณ์หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นข้อมูลความรู้จากผู้สอน หรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนที่ตั้งไว้

สุชาดา กีระนันท์ (2541, หน้า 19)ได้ให้ความหมายว่า สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้อำนวยประโยชน์ในการบริหารการจัดการศึกษา ให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในปัจจุบันมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บ สร้าง และสื่อสารสนเทศ ดังนั้น จึงครอบคลุมเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบันทึก จัดเก็บ ประมวลผล ค้น คืน ส่งและรับข้อมูล ซึ่งรวมถึง ที่ใช้ในกระบวนการข้างต้น เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลบันทึกเป็นต้น รวมทั้งระบบที่ควบคุมการทำงานของอุปกรณ์เหล่านี้ เช่น ระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสาร

สรุปได้ว่าสื่อ โสตทัศนูปกรณ์หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ มาเป็นสื่อในการจัดการ และบริหารการศึกษา ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกสบายและความคล่องตัวในการทำงานทุกๆ ด้าน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

5.4.2 ความมุ่งหมายของการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์

กิดานันท์ มลิทอง (2540, หน้า 76) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์รวมความสนใจของผู้เรียน
2. เพื่อเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน และการสรุปบทเรียน
3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น
4. เพื่อช่วยให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ และสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน
5. เพื่อช่วยอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น
6. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและถาวรได้นาน
7. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนช้าได้เรียนเร็วขึ้น
8. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนแปลงความคิด (นามธรรม) ออกมาเป็นรูปธรรมได้
9. เพื่อช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนได้
10. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด หรือมโนมติอย่างเดียวกัน
11. เพื่อช่วยเปลี่ยนเจตคติในการเรียนได้
12. เพื่อประหยัดเวลาในการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 250) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ดังนี้

1. สร้างความรู้ที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดแนวคิดได้ประสบการณ์มากขึ้น
2. เร้าความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา
3. เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
4. เป็นเครื่องมือที่ใช้ทบทวนสรุปและทำให้เนื้อหาวิชาสัมพันธ์กัน เสริมสร้างกิจกรรมที่แปลกออกไปและให้นักเรียนนักศึกษามีส่วนร่วมในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าความมุ่งหมายของการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ เพื่อ

1. สร้างความรู้ที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดแนวคิดได้ประสบการณ์มากขึ้น
2. เร้าความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
3. ช่วยอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น
4. ช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนช้าสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
5. ช่วยส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนได้
6. ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด หรือมโนมติอย่างเดียวกัน
7. ช่วยเปลี่ยนเจตคติให้ดีขึ้นเกี่ยวกับการเรียนได้
8. ช่วยประหยัดเวลาและงบประมาณ

5.4.3 ประเภทของการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์

ครรชิต มาลัยวงศ์ (2540, หน้า 77) ได้แบ่งสื่อโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพต่างๆ ทั้งที่เป็นภาพถ่าย ภาพพิมพ์ และภาพที่มีอยู่ในหนังสือ สไลด์ ฟิล์มสตริป และภาพโปร่งแสง ฯลฯ
2. การบันทึกเสียง ได้แก่ สื่อบันทึกเสียงไว้ เช่น แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง แถบเสียงในฟิล์มภาพยนตร์และเทปโทรทัศน์ เป็นต้น สื่อประเภทนี้จัดเป็นวัสดุ
3. ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ฟิล์มภาพยนตร์และเทปโทรทัศน์
4. โทรทัศน์
5. ของจริง สถานการณ์จำลองและหุ่นจำลอง
6. การสอนแบบโปรแกรมและคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 268) ได้แบ่งสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ ชอล์ก สี แผ่นภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียง สไลด์ เทปบันทึกภาพและเสียง ฯลฯ

2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนต์ วิทยุโทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

3. ประเภทระบบ กระบวนการ และวิธีการ ได้แก่ ระบบสอนแบบโปรแกรม การสอนเป็นคณะ การสอนแบบจุลภาค ฯลฯ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ประเภทของสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ แบ่งออกได้ดังนี้ สื่อที่เป็นภาพนิ่ง สื่อที่เป็นภาพเคลื่อนไหว สื่อของจริง สื่อที่เป็นเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงระบบกระบวนการ และวิธีการต่างที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5.4.4 หลักการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 294) ได้กล่าวถึงการเลือกใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องต่อไปนี้

1. ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติ การใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ชนิดใดจึงจะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

2. คุณลักษณะของนักเรียน ได้แก่ การเลือกใช้ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ให้เหมาะสมกับอายุระดับสติปัญญา จำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในเวลาเรียน และลักษณะของห้องเรียน

3. การเลือกใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ การสอนในห้องเรียน ที่เน้นการให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทอันสำคัญ ในการเรียนการสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ๆได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจารย์ผู้สอน อาจจัดสื่อการสอนในลักษณะของสื่อผสม

กิดานันท์ มลิทอง (2540, หน้า 99) ได้กล่าวถึงหลักในการเลือกสื่อโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ไว้ดังนี้

1. สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ นั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่สอน

2. เลือกสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจและเป็นสื่อที่ให้ผลต่อการเรียนมากที่สุด

3. เลือกสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่มีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน

4. ควรเลือกสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่ใช้ได้สะดวก ไม่สลับซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป

5. เน้นสื่อโสตทัศนูปกรณ์ที่มีคุณภาพ มีเทคนิคในการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง

6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป

สุชาดา กีระนันท์ (2541, หน้า 19) ได้กล่าวถึงการเลือกสื่อโสตทัศนูปกรณ์

เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ในอีกทัศนะหนึ่งดังนี้

1. ประสิทธิภาพสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

2. ประสิทธิผล ผู้เรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมากแสดงว่าสื่อการเรียนการสอนนั้นก่อให้เกิดประสิทธิผลสูง

3. ประหยัด สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงการลงทุนทั้งด้านทุนทรัพย์ แรงงาน ความคงทนถาวร และระยะเวลาในการใช้งาน ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นพิจารณาเลือกสื่อที่คุ้มค่าที่สุด

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 287) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ต้องตอบสนองจุดประสงค์ของการเรียนรู้
2. ต้องเหมาะสมกับวัย และพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ต้องเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
4. ต้องเหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ
5. ต้องหาง่ายในท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแนวทางการเลือกใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน แนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดหาสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย และเป็นสื่อที่ให้ผลต่อการเรียนมากที่สุด โดยการจัดการอบรมการผลิตสื่อหรือประสานกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดหาสื่อ โสตทัศนูปกรณ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ส่งเสริมให้ครูนำสื่อจากท้องถิ่น มาประยุกต์ให้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้กับผู้เรียน โดยนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ในชุมชน เช่น ในวันสำคัญทางศาสนา หรือวันสำคัญที่เป็นประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน หรือครูประสานกับผู้ปกครองนักเรียนในการศึกษาหาข้อมูลแหล่งเรียนรู้ หรือสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน

3. ส่งเสริมให้ครูได้ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยจัดให้มีการประกวดสื่อการเรียนการสอน ยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล หรือออกเกียรติบัตรชมเชย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญของการผลิตสื่อ

5.5 การนิเทศติดตาม

5.5.1 ความหมายของการนิเทศติดตาม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2541, หน้า 201) กล่าวว่า การนิเทศติดตาม หมายถึง การติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การวางแผน กำหนดวิธีการประเมิน และการประเมินผล ในการประเมิน จะต้องประเมินในสาระสำคัญของตัวบ่งชี้ (indecator) ที่อธิบายถึงประสิทธิภาพของ

การใช้หลักสูตรว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ การนำหลักสูตรไปใช้ควรมีการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรวัดถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร ซึ่งมีการประเมินทั้งในเรื่องตัวหลักสูตร หรือประเมินแผนประเมินการดำเนินงานตามหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตร ซึ่งทั้งสามมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

วิชัย ดิสสระ (2545, หน้า 116) กล่าวว่า การนิเทศติดตาม หมายถึง กระบวนการหรือวิธีที่ยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นประการสำคัญ การนิเทศการศึกษานี้สามารถดำเนินการได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ก่อนการดำเนินการ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน เป็นการประเมินหลักสูตรหลังจากที่ได้วางแผนก่อนนำหลักสูตรไปใช้

2. ขณะดำเนินการ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่กำลังนำหลักสูตรที่ได้วางแผนไปใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้ต้องยึดหลักการและเหตุผลในขั้นวางแผนหลักสูตรไปใช้

3. หลังดำเนินการเป็นการดำเนินการ ในช่วงเวลาที่นำหลักสูตรไปใช้แล้ว เป็นการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์ หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตรกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนความคิดเห็นของบุคคล บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การนิเทศติดตาม หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การวางแผน กำหนดวิธีการประเมิน และการประเมินผลที่ยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นประการสำคัญ การนิเทศติดตาม นี้สามารถดำเนินการได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ก่อนการดำเนินการ ขณะดำเนินการ และหลังดำเนินการ

5.5.2 แนวทางการนิเทศติดตาม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน

หวน พินธุพันธ์ (2540, หน้า 55) กล่าวว่าถึงแนวทางในการนิเทศติดตาม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. การให้ความรู้แก่ครู เช่น การสาธิตวิธีการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน สาธิตการใช้เครื่องมือการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นต้น

2. การทำให้ดูหรือสาธิต ซึ่งอาจทำเองหรือหาผู้อื่นมาทำให้ดู

3. การพาไปศึกษาดูงาน หรือศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในท้องถิ่น

4. การประสานงานให้ร่วมกันทำงาน

5. การให้บริการทางวิชาการ เช่น การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ แบบเรียนหรือหนังสือค้นคว้าต่างๆ

6. การประเมินผลที่เกิดจากการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การสังเกตการสอนของครู การใช้แบบสอบถามต่างๆ การวัดพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7. จัดกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดความเข้มแข็ง ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมที่ส่งเสริมความสามัคคี เช่น การประกวดแข่งขันต่าง ๆ

8. การฝึกปฏิบัติงาน

9. การทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจเกิดจากการจัดสภาพบรรยากาศการทำงานที่ดี การอำนวยความสะดวก และบำรุงขวัญแก่ครู

รุจิร์ ภู่สาระ,และจันทรานี สงวนนาม (2545, หน้า 169) ได้กล่าวว่าถึงแนวทางในการนิเทศติดตาม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการและจุดหมายที่แท้จริงของหลักสูตรที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ส่วนวิธีการนิเทศอาจใช้การประชุมชี้แจง ปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2. กระตุ้นให้ครูเป็นผู้นำทางวิชาการให้แก่นักเรียน และชุมชน

3. ช่วยให้ครูกล้าแสดงออกในการอภิปรายปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้

4. ช่วยทำให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) กล่าวว่าถึงแนวทางในการนิเทศติดตามเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. จัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศติดตาม กำกับในสถานศึกษา

3. จัดทำเอกสารการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นปัจจุบัน

4. มีการรายงานผลการนิเทศ

5. มีการจัดระบบติดตามและประเมินผล

หลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่

1. มุ่งคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญแม้ว่าการนิเทศภายในจะเป็นการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา สิ่งที่จะพัฒนาจะต้องโยงไปสู่คุณภาพของผู้เรียนทั้งสิ้น

2. อาศัยความร่วมมือในสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน ร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำ เพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ

3. อาศัยวิธีที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจรวมถึงความร่วมมือในการดำเนินการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

4. กระทำอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพจนสร้างความรู้สึกว่ากระบวนการนิเทศเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

5. ใช้กระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจได้ว่างานนิเทศภายในสถานศึกษาจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 195) กล่าวว่าถึงแนวทางในการนิเทศติดตามเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน ควรมีการดำเนินงานใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การนิเทศติดตามการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาและงานวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาวางแผนการนิเทศ สร้างเครื่องมือดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาปรับปรุงการดำเนินการและรวบรวม วิเคราะห์ สรุปและรายงาน

2. การนิเทศติดตามการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ การจัดเตรียมเอกสารข้อมูล หลักฐานร่องรอย กระบวนการทำงานและผลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เตรียมบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษารับการนิเทศจากภายนอก แจ้งผลการนิเทศไปแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อนำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางในการนิเทศติดตาม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน มีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมความรู้แก่ครูผู้สอน ได้แก่ การสาธิตวิธีการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน จัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียน จัดให้มีการประกวดการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม จัดให้มีการประกวดการสาธิตการสอนแบบบูรณาการ และจัดให้มีนิทรรศการแสดงผลงานของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

2. จัดกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้เกิดความเข้มแข็ง การส่งเสริมความสามัคคี การมีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในโรงเรียน ได้แก่ จัดให้มีนิทรรศกาลการแสดงผลงานของครู ส่งเสริม ยกย่อง ชมเชย และมอบรางวัลให้แก่ครูผู้ที่ให้ความสนใจในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะภาพของครู จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคี การมีน้ำใจ และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การจัดกีฬาภายในโรงเรียน นอกโรงเรียน และการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน เป็นต้น

3. จัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดี การอำนวยความสะดวก และบำรุงขวัญแก่ผู้เรียน ได้แก่ จัดให้มีนิทรรศการการแสดงผลงานของนักเรียน จัดให้มีการประกวด การแข่งขันทักษะวิชาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จัดกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้นอกสถานศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในจังหวัด เป็นต้น

5.6 การวัดและประเมินผล

5.6.1 ความหมายของการวัดและประเมินผล

งานวัดผลและประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวิชาการ เพราะการวัดผลและประเมินผลทำให้ทราบว่าการเรียนการสอนได้ผลเพียงใดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 200 – 201) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการวัดและประเมินผลคือกำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการสร้างข้อทดสอบ ส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางด้านการวัดและประเมินผล โดยการฝึกอบรม ประชุมปฏิบัติการเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน และการประเมินผลข้อสอบ

วิชัย ดิสสระ (2545, หน้า 116) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึงกระบวนการหรือวิธีที่ยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นประการสำคัญ การวัดผลและประเมินผลนี้สามารถดำเนินการได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ก่อนการดำเนินการ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน เป็นการประเมินหลักสูตรหลังจากที่ได้วางแผนก่อนนำหลักสูตรไปใช้
2. ขณะดำเนินการ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่กำลังนำหลักสูตรที่ได้วางแผนไปใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้ต้องยึดหลักการและเหตุผลในขั้นวางแผนหลักสูตรไปใช้
3. หลังดำเนินการ เป็นการดำเนินการ ในช่วงเวลาที่นำหลักสูตรไปใช้แล้ว เป็นการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตรกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

กรมวิชาการ (2545, หน้า 30) กล่าวว่าการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่มีอยู่มีหลักการและวิธีการค่อนข้างยุ่งยาก ซึ่งทำให้ครูไม่ค่อยเข้าใจ นอกจากนั้นการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรจะเน้นหนักไปในทางด้านความรู้มากกว่าคุณธรรมและทักษะต่างๆ

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 22) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึงการวางแผน กำหนดวิธีการประเมิน และการประเมินผลในการประเมินจะต้องประเมินในสาระสำคัญของตัวบ่งชี้ ที่อธิบายถึงประสิทธิภาพของการใช้ หลักสูตรว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ การนำหลักสูตรไปใช้ควรมีการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรวัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร ซึ่งมีการประเมินทั้งในเรื่องตัวหลักสูตร หรือประเมินแผนประเมินการดำเนินงานตามหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตร ซึ่งทั้งสามมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อวัดความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งมีกระบวนการการตัดสินคุณค่าของสิ่งหรือการกระทำอย่างมีระบบ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์

มาตรฐาน และให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลเพื่อนำผลการวัดผลและประเมินผลนั้นมาพัฒนาปรับปรุงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีคุณภาพต่อไป

5.6.2 แนวทางการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 1 - 8) ได้มีกรอบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางและแนวดำเนินการในการวัดและประเมินผลการเรียนที่สถานที่ศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 จะต้องพิจารณานำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติให้เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาของตน ดังนี้

1. ข้อกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบของหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่สถานศึกษาจะนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียน การสอนสำหรับแต่ละสถานศึกษานั้น มีข้อกำหนดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน ดังนี้

1.1 ดำเนินการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน

1.2 ดำเนินการประเมินผลระดับสถานศึกษา

1.3 ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

1.4 ดำเนินการตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

2. หลักการวัด และประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา กระบวนการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียน จึงกำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้

2.1 สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบประเมินผลการเรียนของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

2.2 การวัดและประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร

2.3 การประเมินผลการเรียน ต้องประกอบด้วยการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

2.4 การประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้อง ดำเนินการด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของวิชา และระดับช่วงชั้นของผู้เรียน

2.5 เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนได้

2.6 ให้มีการเทียบโอนผลการเรียน ระหว่างสถานศึกษา และรูปแบบการศึกษาต่างๆ

2.7 ให้สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียน รายงานผลการเรียน และเป็นหลักฐานแสดงวุฒิและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

3. ภารกิจในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา

จากกรอบการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักการวัดประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปประมวลกับแนวการจัดหลักสูตรสถานศึกษา และกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีภารกิจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

3.1 การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.4 การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

3.5 การประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น จบการศึกษา ภาคบังคับ หรือจบหลักสูตร

3.6 การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

3.7 การเทียบโอนผลการเรียน

3.8 การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา

3.9 การจัดการซ่อมเสริมผลการเรียน

3.10 การกำกับติดตามและประเมินผลการเรียน

3.11 การรายงานผลการประเมินผลการเรียน

3.12 การจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติการประเมินผลของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 35) กล่าวว่าถึงแนวทางในการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ ผลงาน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. พัฒนาเครื่องมือวัด และประเมินผลให้ได้มาตรฐานในทุกด้านทั้งในด้านวิชาการ และคุณธรรม จริยธรรม

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 100) กล่าวว่า ถึงแนวทางในการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3. วัดผล และประเมินผลการเรียนในสถานศึกษา

4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

6. มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ

7. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางในการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. เชิญคณะครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาร่วมกันกำหนด ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลของสถานศึกษา และจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับแนวทางการวัดผลและประเมินผล ร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเชิญนักวิชาการจากเขตพื้นที่การศึกษามาเป็นวิทยากร

2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยอาจจัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียน โดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนมาเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้

3. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

4. คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาร่วมกันพิจารณาผลสำเร็จของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีของนักเรียนแต่ละคน ความสามัคคีในหมู่คณะ และการให้ความร่วมมือร่วมใจทำงานของทุกฝ่าย

5. รายงานผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้กับผู้ปกครองนักเรียนทราบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนจะมีความไว้วางใจต่อทางโรงเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองนักเรียนจะไม่สามารถเอาผิดกับทางโรงเรียนได้เมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ผู้ปกครองนักเรียนจะได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

6. ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนางานปกครอง พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รวมถึงนำข้อมูลมาจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความก้าวหน้าในปีต่อไป

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียน นั้นสรุปได้ว่า ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้ครูได้นำหลักพุทธธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้ามาสอดแทรกในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนสามารถสอดแทรกหลักธรรมดังกล่าวเข้าในกระบวนการต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้ได้ หรือสามารถบูรณาการเข้าในวิถีการดำเนินชีวิต คือ การกิน การอยู่ การดู และการฟัง เพื่อให้นักเรียนมีความสุขุม รอบครอบ ระมัดระวังในการดำเนินชีวิต มีสติ รู้จักคิดใคร่ครวญอย่างรอบครอบ และระมัดระวัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ประเสริฐ ศรีอุทธา (2541, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านความพร้อมของบุคลากรในสถานศึกษา ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และด้านการจัดการเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน มีการปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบคือ ตามลำดับดังนี้ คือ ปัญหาด้านความพร้อมของครู ปัญหาการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปัญหาด้านการนิเทศ ติดตามประเมินผล เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า เป็นความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิหาร ใจเสรี (2541, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า การดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทุกด้าน ส่วนข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับ "มากที่สุด" คือ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่วนด้าน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ด้านการนิเทศติดตาม และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก

สมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการเตรียมความพร้อมของครู ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการเตรียมสื่อและอุปกรณ์ ด้านการจัดทำหลักสูตร และด้านการส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชน เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามอายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เสริมทรัพย์ วรปัญญา (2543, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาเอกชนในส่วนภูมิภาคจากผู้บริหารและบรรณารักษ์ ในปีการศึกษา 2542 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านบุคลากร เป็นด้านที่มีสภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัญหา การจัดการเรียนรู้ ภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านวัสดุครุภัณฑ์มีไม่เพียงพอ เป็นด้านที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียนพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปรีชา มาละวรรณโณ (2545, หน้า 52-58) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ในด้านวิชาการ และด้านการสนับสนุน และส่งเสริมวิชาการคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนปัญหาในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง โดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ คือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุครุภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านการบริหารจัดการ สำหรับความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง โดยภาพรวมและรายด้าน มีความต้องการอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร และการให้บริการ

ชัยวัฒน์ สกุณา (2545,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจริยธรรม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจริยธรรม มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนทุกเรื่องมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่ง อายุ และขนาดของโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มยุรี สิงห์โทรราช (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตน และปัญหาการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของครู ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านการให้บริการนักเรียน เป็นด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัญหาการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ด้านความพร้อมของครู ด้านอาคารสถานที่ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาพอยู่อยู่ในระดับมาก

บุญยิ่ง เชื้อนิล (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนทั้ง 5 ด้าน มีการส่งเสริมในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการนิเทศติดตาม มีการส่งเสริมในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านความพร้อมของครู และด้านการวัดและประเมินผลทางจริยธรรม 2) ปัญหาในการดำเนินงานส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาด้านความพร้อมของครู ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปัญหาด้านการประเมินผลทางจริยธรรม 3) โรงเรียนขนาดต่างกันมีสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนแตกต่างกันทั้ง 5 ด้าน 4) โรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหาในการดำเนินงานส่งเสริมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน 2 ด้าน คือ ด้านความพร้อมของครู และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม และแตกต่างกัน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศติดตาม และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สุพจน์ อวยประเสริฐ (2548,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนวิธีพุทธ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัด การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนวิธีพุทธ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อ

พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความพร้อมของครู และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านสัมพันธ์ชุมชน การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัญหาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความพร้อมของครู ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสัมพันธ์ชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

นรายณ์ นาคปนทอง (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน จังหวัดกระบี่ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่แสดงบทบาทในฐานะผู้ประสาน รองลงมาก็คือบทบาทในฐานะผู้นำ และมีการใช้บทบาทผู้ประสานผู้นำ และผู้ประชาสัมพันธ์ประสมกัน 2) การปฏิบัติงานของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะเหมาะสมกับบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้ประสาน ผู้นำ และผู้ประชาสัมพันธ์ในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู และนักเรียนรวมทั้งการสนับสนุนให้ครูกวดขันนักเรียนด้านความรู้ ความประพฤติ และให้มีกิจกรรมการสวดมนต์ ไหว้พระประจำวันประจำสัปดาห์ 3) ปัญหาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า มีปัญหาในระดับน้อย ประเด็นที่ปัญหา คือ มีบุคลากรที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนไม่เพียงพอ

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

วาโนไซค์ (Nwanosike, 1990, p. 2286–A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศคาเมรูน เพื่อหาวิธีในการปรับปรุงแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า ด้านทรัพยากร โรงเรียนยังขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ ขาดสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ที่เหมาะสม ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องเฉพาะด้าน และด้านงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงาน

บันดี้, และฮอร์แมน (Bundy, & Horman, 1990, p. 1055 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบพฤติกรรมการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในรัฐแคลิฟอร์เนีย จำแนกตามโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่ต้องการวัด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการนิเทศและการประเมินผล ด้านการจัดบรรยากาศในโรงเรียน ด้านการประสานงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร พฤติกรรมที่จัดว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การประสานงาน และในทุกระดับไม่ปรากฏว่าพฤติกรรมใดมีความสำคัญเป็นพิเศษ

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและในต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการร่วมกันส่งเสริมและดำเนินการพัฒนาระบบต่างๆ ให้มีความสมดุลในทุกๆ ด้าน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนเป็นสำคัญ

การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการหรือเป็นวิธีการที่โรงเรียนต้องดำเนินการ เพื่อให้ความรู้ต่างๆ ที่มีในโรงเรียน ได้ถูกเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ นักเรียนสามารถศึกษาและสืบค้นได้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในโรงเรียน หรือโรงเรียนควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน เพื่อร่วมกันส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ ในแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนของตน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนหรือบุตรหลานของตนในชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุดกับการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์